

KRITIČNA PISMENOST

Primerjalna pedagogika II

Ali pismenost lahko tudi škodi?

Sent: Tuesday, November 17, 2009 7:04 AM
Subject: FW: ŠOKANTNO !!!!!

Obveščenenost o dogajanju v Ukrajini četrtek, 12. november 2009 @ 10:54 CET
Piše: [Sencig](#)

Ali kaj veste o tem:
Verjetno večina med vami ni obveščena o dogajanju v Ukrajini, saj naši mediji poročajo bore malo o dogajanju. Namreč, v roku enega tedna je tam za novo gripo zbolelo že preko 870.000 ljudi, umrlo pa jih je že 135 (neuradni podatki pa govorijo o proci večjih številkah, bilo naj bi nekaj 1000 mrtvih). Samo v zadnjem dnevu so zabeležili več kot 200.000 novo obolelih.

Večina umrlih ni umrla zaradi nove gripe H1N1, temveč zaradi neke nove bolezni, ki napade pljuča, tako, da ljudje izknavajo skozi pljuča (govori se o pljučni kugi, mutaciji virusa H1N1 itd.) Pljuča naj bi se dobesedno stopila, saj se segrejejo na 55°C. V nekaterih okrajih Ukrajine naj bi zbolela že polovica prebivalstva. www.kyivpost.com

Kar je pri zgodbi še posebej zanimivo, je dejstvo, da so v Ukrajini pred tednom dni od izbruha konec oktobra imeli le malo obolelih za H1N1. 31. oktobra pa so ljudje poročali, da so pomoči manjša letala "škropila" ozračje s chemtraili, od takrat dalje pa se je začela epidemija strahovitih razsežnosti.

Oblast že razmišlja, da bi uvedla vojaško oblast, da bi lahko cepila državljanke brez "prava glasanja", kaznovali pa naj bi tiste, ki govorijo proti cepjenju in se nečejo cepiti. <http://info-wars.org>

Izjava Ukrajinskega predsednika: www.president.gov

Kar pa je najpomembnejše: že avgusta letos pa je Izraelski mikrobiolog Joseph Moché v ZDA za radijsko oddajo povedal, da Baxter v svojih laboratorijih v Ukrajini razvija biološko orožje, ki ga bodo uporabili v cepivih za H1N1 in, ki bo povzročil masovno smrt prebivalstva. Kmalu za tem so ga aretirali na način, kot smo ga navajeni iz raznih ameriških akcijskih filmov.

O dogajanju poročajo tudi veliki mediji: <http://news.sky.com/skynews> ...

Kako razumeš to besedilo? Zakaj?
Zakaj ga razumemo različno?
Kaj vse potrebujemo, da bi ga razumeli?
Kaj pridobimo z branjem tega besedila?
Ali lahko komu to besedilo tudi škodi?

Branje ali pisanje nikoli ni le spretnost, saj se ne da zgolj "brati" (tehnika), ne da bi kaj prebrali (vsebina in interpretacija).

BRANJE BESEDE

=

BRANJE SVETA

(Freire)

»Branja ne sestavlja le dekodiranje zapisane besede oziroma jezika, ampak temu predhaja in je prepleteno z znanjem o svetu.«

(Freire in Macedo 1987)

pismenost

Obvladovanje izbranih procesov s sredstvi (npr. pisava), skozi katera so zakodirane družbeno in kulturno pomembne informacije, smo skozi zgodovino poimenovali pismenost.

.....

- Pismenost je tehnologija in zmožnost ustvarjanja pomena.
- Pismenost je družbeno kulturna praksa s teksti.
- Pismenost je vpeta v razmerja moči.
- Pismenost ima etično/moralne implikacije.

Globalni pogled na problematiko

Svet se spreminja...

družbeno kulturno	tehnološko	ekonomsko
<ul style="list-style-type: none">Spremenjene družbene strukture, vse večje razlike med revnimi in bogatimiVse večja kulturna raznolikost, izziv sobivanja različnostiPovečan vpliv trženja na vsakršno širjenje idejPovečan vpliv medijev na družinsko življenje, prosti čas, delo,...	<ul style="list-style-type: none">Nove informacijske in komunikacijske tehnologije izrinjajo dominantnost tiskaVse večja raba slik in drugih semiotičnih sistemov v vseh segmentih življenjaVpliv na dimenzijo časa in prostora in s tem na ekonomsko in kulturno globalizacijo	<ul style="list-style-type: none">Semiotična ekonomija - temelji na menjavi informacij in znanja/idejPotrebe po novih pismenostih v hitro prehodnem in spreminjajočem se poklicnem življenjem

Kaj je kritična pismenost?

»...kritična pismenost omogoča vpogled v razmerje med znanjem in močjo. Razkriva znanje kot družbeno konstrukcijo vezano na družbene norme in vrednote, ter omogoča način kritike, ki razkriva, kako, v nekaterih primerih znanje služi specifičnim ekonomskim, političnim in družbenim interesom. Poleg tega, lahko kritična pismenost deluje kot teoretsko orodje, ki pomaga učencem razvijati kritični odnos do lastnega znanja.» (Aronowitz, Giroux 1985)

Soodvisne dimenzije različnih konceptov kritične pismenosti:

- DOMINACIJA:** razvijanje pismenosti kot orodja za razkrivanje in preseganje razmerij dominacije v katere nas umešča raba jezika.
- DOSTOP:** omogočanje dostopa do dominantnih oblik in praks pismenosti.
- RAZLIČNOST:** spoštovanje kulturnih in družbenih ozadij in identitet učencev, ki se kažejo v njihovi jezikovni različnosti kot tudi raznoliki uporabi načinov ustvarjanja pomena.
- STVARITEV:** usmerjenost v delovanje in produktivno moč semiotičnih sistemov, ki jih ti imajo za življenja učencev. S tega razvijanje kritične pismenosti pomeni učence učiti kako izbirati in uporabiti semiotične vire, ki jih imamo na razpolago, da bi z njimi odpirali možnosti za preoblikovanje svetov v katerih živijo.

Namen pouka, ki razvija kritično pismenost, je tako ustvariti učno okolje in odnos med učitelji in učenci, ki podpira dialog z namenom:

- da bi razvili kritični vpogled v to, kako besedilni svet oblikuje njihove svetove, kulture in identitete na vpliven, pogosto prikrit način;
- da bi znali uporabiti besedila kot družbena orodja na načine, ki jim omogočajo preoblikovanje teh istih svetov. (Luke, 2000)

Kaj pomeni KRITIČNO v kritični pismenosti?

KRITIČNO MIŠLJENJE

Monološko mišljenje

Asocialno/mentalistično

Objektivno/instrumentalno

Nezavzeto

Neutralno/racionalistično

Univerzalno/transcendentalno

Vodi v razumevanje

SVET JE DAN

KRITIČNA

PEDAGOGIKA/PISMENOST

Dialoško mišljenje

Socialno umeščeno

Samorefleksija

Etično/ politično angažirano

Multimodalno

Vezano na kontekst

Vodi v spremembe

SVET JE SOOBLIKOVAN

Biti kritičen pomeni imeti etično držo v procesu refleksije in delovanja v razmerju med besedili in družbenim svetom.

Kritična pismenost in kurikulum

Carmen Luke vidi koncept kritične pismenosti kot široko uporaben v celotnem kurikulumu oz. kurikularnih področjih. Opredeži tri temeljne dimenzije kritične pismenosti:

- Kritična pismenost vključuje **metaznanje o različnih pomenskih sistemih in družbeno kulturnih kontekstih** v katerih nastajajo in so vanje vpeti v vsakdanjem življenju. To pomeni razumevanje tega, kako so delčki znanja, idej in informacij strukturirani v različnih medijih in žanrih in kako te strukture vplivajo na način branja in uporabe teh informacij. (primer učbenik, email)
- Kritična pismenost vključuje obvladovanje **tehničnih in analitičnih spretnosti**, s katerimi usklajujemo te sisteme v različnih kontekstih. Ta dimenzija se nanaša na to, kako se **pragmatični vidik** rabe pismenosti prilagaja praksi v različnih kontekstih.
- Tretja dimenzija kritične pismenosti vključuje zmožnost **razumevanja, kako ti sistemi in spretnosti delujejo v razmerjih družbene moči** znotraj in med družbenimi institucijami.

Model štirih virov KP

Vir (de)kodiranja

Kako značilnosti besedila vplivajo na sporočilo?
Kako medij vpliva na sporočilo besedila?
Kaj zveemo o besedilu samo preko pogleda na besedilo?

Vir pomena

Katero znanje, ideje določajo kako razumem ta tekst?
Kako prepoznavš avtorjeve vrednote, prepričanja in nagibe?

Vir rabe

Kaj sem pridobil z branjem tega sporočila?
Ali ga je mogoče uporabiti tudi drugače? Kako?

Vir kritičnosti

V čigavem interesu je tekst?
Ali je razlika med avtorjevim in mojim pogledom na svet?

Študijska literatura

OBVEZNA

- LUKE, Allan, VONČINA, Vida. Svet kot prodajalna resničnosti - kako razvijajo kritičnost v avstralskih šolah. *Vzgoja izob.*, 2007, letn. 38, št. 3, str. 19-24.
- VONČINA, Vida. Večrazsežna pismenost kot jedro novega koncepta splošne izobrazbe : kako pripraviti učence/dijake za kritičen vstop v sodobno kulturno družbo? : intervju. *Sodob. pedagog.*, 2006, letn. 57, št. 5, str. 8-21.
- VONČINA, Vida. Model načrtovanja razvoja pismenosti v osnovnih in srednjih šolah v Avstraliji : pomen sprejemanja drugačnosti, inkluzivne skupnosti in kritične zmožnosti za razvoj pismenosti. *Vzgoja izob.*, 2008, letn. 39, št. 2, str. 23-26.

PRIPOROČENA

- VONČINA, Vida. Omejitve pojmovanja pismenosti in njenega merjenja v raziskavi PISA: alternativni pogled na razvoj. *Sodob. pedagog.*, 2008, letn. 59, št. 3, str. 52-63.
